

Inclusieve taalgids

Werkgroep Diversiteit & Inclusie

B&T

januari 2025

b&t

Creëer een wereld van mogelijkheden

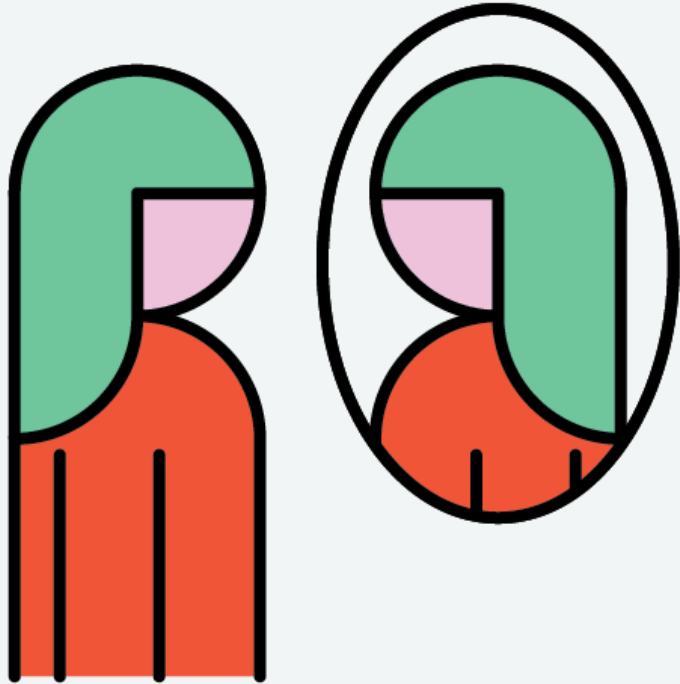
Waarom een taalgids?

Bij B&T verwelkomen we iedereen. In onze keuze voor woorden en begrippen houden we rekening met de diversiteit van achtergronden, posities, identiteiten enz. van onze medewerkers, opdrachtgevers en andere betrokkenen. Met inclusief taalgebruik laten we zien dat we iedereen respecteren en waarderen.

Ongelijkheid is voor een deel verankerd in ons taal- en beeldgebruik. Vaak nemen we onszelf (onbewust) als norm, in hoe we de wereld zien en in hoe we interpreteren wat er om ons heen gebeurt. Ons eigen perspectief wordt daarmee vaak vanzelfsprekend, en vanuit dit perspectief communiceren we. Onze woorden geven een bepaalde blik op de wereld weer en zijn daardoor nooit neutraal of objectief. Hierbij speelt mee dat sommige perspectieven de standaard - de norm - vormen en daarmee onze taal bepalen.

Als je inclusief spreekt en schrijft, houd je rekening met degene met of over wie je spreekt. Vermijd woorden en uitdrukkingen die (onbewust) stereotyperend zijn, van de dominante norm uitgaan of bepaalde (traditionele) waarden of verwachtingen weergeven.

Inclusief taalgebruik

Inclusief taalgebruik en inclusief schrijven staan niet op zichzelf. Inclusieve communicatie is een samenspel van beeld, woord en symboliek. Let daarom altijd op beelden die je (onbewust) oproept en zorg dat je diversiteit als criterium hanteert in de afbeeldingen en illustraties die je plaatst.

In deze taalgids hebben we gebruik gemaakt van de taalgidsen van de Universiteit Utrecht, WOMEN Inc. en het LAKS.

De taalgids begint met een hoofdstuk over vaak voorkomende woorden en regels. Het tweede hoofdstuk gaat specifiek in op termen die in het onderwijs vaak gebruikt worden.

Wil je meer weten over waarom inclusief taalgebruik belangrijk is? [Hier](#) kun je meer lezen.

Belangrijkste tips

- Vraag welke voornaamwoorden iemand gebruikt.
- Wees je bewust van stereotype associaties van woorden en uitdrukkingen.
- Let op de variaties op gender en seksuele oriëntatie.
- Vermijd woorden en uitdrukkingen die hiërarchisch of normatief zijn.
- Vereenzelvig mensen niet met hun beperkingen.

HELLO
MY PRONOUNS ARE

A hand is visible at the top right corner holding the card. Below the text, there is a horizontal line composed of two rainbow-colored segments separated by a single pink diagonal stroke.

Voornaamwoorden

Je kunt aan de naam of het uiterlijk van een persoon niet zien hoe iemand zich identificeert. Doe geen aannames, maar vraag welke voornaamwoorden iemand gebruikt.

- Hij, hem: alleen als er specifiek naar een man wordt verwezen of de persoon zich als man identificeert
- Zij, haar: alleen als er specifiek naar een vrouw wordt verwezen of de persoon zich als vrouw identificeert
- Hen, hun of die, diens: als er wordt verwezen naar een persoon die zich niet als man of vrouw identificeert of als je het niet zeker weet
- Spreek mensen inclusief aan: 'beste mensen', 'welkom iedereen'

Genderinclusieve woorden

Gebruik neutrale woorden: partner, collega, gebruiker, bewoner, persoon, mensen, jongere.

Voorheen gold de mannelijke vorm als neutraal, terwijl die allerm minst neutraal is. Gebruik de mannelijke vorm (docent, student, huisgenoot, alumnus, promovendus) als genderneutrale vorm alleen bij gebrek aan een alternatief. In dat geval kun je '(v/m/x)' erachter toevoegen als verduidelijking van het genderneutrale gebruik van de vorm.

Een handige manier om de mannelijke vorm te omzeilen is te schrijven in meervoud. Bijvoorbeeld:

- 'Promovendi geven vaak ook onderwijs.' in plaats van: 'Als promovendus geef je vaak ook onderwijs.'
- 'Studenten sporten tegen een gereduceerd tarief.' in plaats van: 'Als student sport je tegen een gereduceerd tarief.'

Genderinclusieve woorden

Gebruik de mannelijke vorm niet als generieke beschrijving en vermijd (stereotype) vrouwelijke beroepsnamen. Schrijf bijvoorbeeld:

- 'bemensen' in plaats van 'bemannen'
- 'menskracht' in plaats van 'mankracht'
- 'brandweerkraft' in plaats van 'brandweerman'
- 'secretarieel medewerker' in plaats van 'secretaresse'
- 'docent' in plaats van 'docente' (maar zie de kanttekening hierboven)

Seksuele oriëntatie

We spreken van 'gender' als aanduiding van iemands sociaalpsychologische identiteit en van 'seks' of 'geslacht' als aanduiding voor iemands fysieke kenmerken bij geboorte. We spreken liever van 'seksuele oriëntatie' of 'seksuele diversiteit' dan van 'seksuele voorkeur' of 'seksuele geaardheid'.

Enkele woorden uitgelegd:

- Cis(gender): een term waarmee mensen worden aangeduid van wie de genderidentiteit overeenkomt met het biologische geslacht bij de geboorte.
- Trans(gender) persoon/vrouw/man: een term waarmee mensen worden aangeduid van wie de genderidentiteit niet overeenkomt met het geslacht bij de geboorte.
- Interseks persoon: een term die verwijst naar de ervaringen van mensen die geboren zijn met een lichaam dat niet voldoet aan de normatieve definitie van man of vrouw zoals de maatschappij die hanteert.

Etniciteit

Alle Nederlandse staatsburgers zijn 'Nederlander'.

We zeggen 'wit' (niet 'blank'), 'zwart' (niet 'bruin') of 'persoon van kleur' als het belangrijk is om naar iemands huidskleur te verwijzen.

We kiezen hiervoor omdat blank geen kleur is en een koloniale connotatie heeft. Het woord 'blank' is jarenlang omschreven als 'kleurloos', 'rein' en 'zuiver' en werd gebruikt om onderscheid te maken tussen groepen, waarbij blank als neutraal en de standaard werd gezien. Op deze manier worden 'blanke' mensen in de taal als superieur gesteld tegenover 'anderen'. Daarom bekennen we kleur en zeggen we wit.

Maak geen gebruik van woorden en uitdrukkingen die vanuit een normatief of hiërarchisch perspectief redeneren. Schrijf 'gemarginaliseerde mensen' in plaats van 'minderheden' als aanduiding van mensen met minder sociale en politieke macht. Vermijd ook woorden die redeneren vanuit wat iemand niet is, waardoor stereotypen en de norm alsnog worden bevestigd, zoals 'niet-wit' of 'niet-westers'.

Fysieke/psychische beperkingen

Vereenzelvig mensen niet met hun beperkingen. Zo voorkom je de (onbewuste) discriminatie, marginalisering en stigmatisering van mensen met een functiebeperking op grond van hun lichamelijke, verstandelijke en/of psychische gesteldheid (validisme).

Vermijd onnodige verwijzingen naar het fysieke, verstandelijke of psychische vermogen van een persoon of een groep. Als het wél belangrijk is aan te geven dat iemand een beperking heeft, gebruik de term als een bijvoeglijk naamwoord, niet als een zelfstandig naamwoord. Dus niet 'blinde', 'slechtziende' of 'gehandicapte', maar 'mensen met een (auditieve, visuele, lichamelijke of verstandelijke) beperking' of een 'blind of slechtziend persoon'. Schrijf ook 'iemand heeft ADHD' of 'een persoon met een autismespectrumstoornis' (ASS), in plaats van ADHD'er of autist.

Onderwijstaal

Het LAKS heeft een taalgids speciaal voor het onderwijs ontwikkeld. Hieronder hebben we een aantal van de tips overgenomen. Klik [hier](#) voor de volledige gids van LAKS.

Fysieke/psychische beperkingen

Spreek niet over thuiszitters, maar over **thuiszittende leerlingen**. Op die manier doe je ook recht aan de andere kenmerken van de leerling, omdat een leerling méér is dan alleen een thuiszittend persoon.

Witte en zwarte scholen?

De termen witte en zwarte scholen werden gebruikt om scholen te beschrijven aan de hand van het percentage leerlingen met een migratieachtergrond die op die school zitten. Nu lijkt het misschien alsof het alleen om 'feiten' gaat, maar in het maatschappelijke debat wordt er ook wel eens gesproken van de witte vlucht, waarbij ouders van witte kinderen kiezen voor witte scholen. Dit heeft te maken met een negatief imago dat vaak hangt aan scholen die bestempeld worden als zwarte scholen. Hierdoor neemt segregatie in het onderwijs toe. Deze termen werken daarmee ook kansenongelijkheid in de hand. Gelukkig worden deze termen nauwelijks meer gebruikt. Soms duikt het toch nog ergens op. Het LAKS vraagt om deze reden aandacht voor de termen witte en zwarte scholen.

Tips

- **Wees zo specifiek mogelijk als je het hebt over segregatie in het onderwijs.** Gebruik de termen witte en zwarte scholen niet. Mocht het nodig zijn om de populatie van een school in kaart te brengen of te benoemen wees dan zo specifiek mogelijk.
- Het kan soms juist goed zijn om wel 'kleur' te benoemen. Heb je het bijvoorbeeld over de ervaringen van zwarte leerlingen en/of leerlingen van kleur? Benoem dat dan ook op die manier. Ervaringen van zwarte leerlingen en leerlingen van kleur kunnen namelijk 'over het hoofd' worden gezien als we alleen spreken van leerlingen in het algemeen.

Achterstandsleerling?

De term achterstandsleerling wordt gebruikt om leerlingen te beschrijven met 'laagopgeleide' ouders. Soms wordt ook de term leerling met een achterstandsscore gebruikt. Hier speelt het idee mee dat leerlingen met 'laagopgeleide' ouders risico lopen op een achterstand in het onderwijs. Scholen waar veel achterstandsleerlingen op zitten, worden vaak achterstandsscholen genoemd.

Kansenongelijkheid is complex en komt in veel uiteenlopende vormen voor zoals bijvoorbeeld de onderwijsrichting die je ouders hebben gevolgd. De term achterstandsleerling versterkt kansenongelijkheid. Het wekt de indruk dat deze leerlingen altijd een achterstand hebben, maar zo simpel is het niet. Deze leerlingen hebben vaak minder kansen en hebben minder privileges die zij kunnen gebruiken in hun leven. Het zegt echter niets over hun eigen kennen en kunnen, maar kan wel leiden tot onder advisering.

- Vermijd het gebruik van achterstandsleerling, achterstandsscore of achterstandsscholen. Erken wel segregatie en kansenongelijkheid.
- Wil je het toch hebben over deze groep leerlingen? **Benoem dan bijvoorbeeld dat het gaat om leerlingen met ouders die geen vervolgonderwijs hebben gevolgd, die minder kansen hebben dan leerlingen met ouders die wetenschappelijk onderwijs hebben gevolgd.** Let daarbij ook op dat kansen en privileges samenhangen met veel andere factoren, zoals etnische achtergrond en sekse.

Hoog- en laagopgeleiden?

Ook bij de termen hoogopgeleiden en laagopgeleiden komt het waardeoordeel, dat eerder al naar voren kwam bij onderwijsniveaus en op- en afstromen, weer terug. De ene opleiding wordt gezien als 'beter' en dus 'hoger', de andere opleiding als 'minder' en 'lager'. Vaak worden wo- en hbo-opleidingen gezien als 'hoog' en mbo-opleidingen als 'laag'.

Vaak wordt het alternatief theoretisch/praktisch opgeleid genoemd. Een nadeel hiervan is dat er eigenlijk geen eenduidig verschil is tussen theoretische en praktische opleidingen is. Vaak hebben opleidingen namelijk een praktisch én een theoretisch deel. En opleidingen die vaak als theoretisch worden gezien, zoals rechten, komen juist ook voor op het mbo. En opleidingen die meer neigen naar de praktische kant, zoals verpleegkunde en geneeskunde, komen ook voor op het hbo en wo.

Tip

- **Benoem de opleidingen waar het om gaat liever specifiek.** Dus benoem het als het gaat om iemand die een wo-opleiding, een hbo-opleiding, een mbo-opleiding of iemand die geen vervolgopleiding heeft gedaan.

Op- en afstromen?

Als er wordt gewisseld tussen verschillende onderwijsrichtingen, zoals van vmbo naar havo of van havo naar vmbo, wordt er vaak gesproken van op- en afstromen. Als je van vmbo naar havo switcht of van havo naar vwo, wordt dat vaak opstromen genoemd. Dit omdat havo en vwo als 'hogere niveaus' worden gezien. Als je van vwo naar havo switcht of van havo naar vmbo, wordt dat afstromen genoemd. Dit omdat havo ten opzichte van vwo als 'lager' wordt gezien en hetzelfde geldt voor het vmbo in vergelijking met vwo en havo. Ook hier geldt – net als bij het woord onderwijsniveaus – dat er een waardeoordeel wordt gehangen aan de verschillende onderwijsrichtingen.

Tips

- Gebruik de term **doorstromen**. Met de term doorstromen wil het LAKS benadrukken dat elke onderwijsrichting evenveel waard is. Let hierbij op dat terugstromen niet als tegenhanger wordt gebruikt.
- Ook de term switchen wordt wel eens gebruikt als neutrale term.
- Benoem het altijd zo specifiek mogelijk. Weet je van en naar welke onderwijsrichting de leerling doorstroomt? Benoem dat dan.

Leerlingen met een handicap?

Het gebruik van het woord gehandicapt is omstreden. De reden hiervoor is dat het wordt gepresenteerd als een kenmerk van een persoon; het is geen zelfstandig naamwoord. Door leerling en/of persoon voorop te stellen, zijn deze personen in eerste instantie een leerling en/of persoon. Het is bovendien altijd goed om eerst na te gaan of het überhaupt relevant is om een beperking of handicap te benoemen.

Tips

- Vraag altijd aan de groep waar je het over wilt hebben hoe zij genoemd willen worden, in plaats van uit te gaan van algemene aannames. Dit geldt ook voor het benoemen van leerlingen met ADHD of autisme. Bespreek ook, als jij zelf niet tot deze groep behoort, de inhoud van wat je wilt zeggen en/of schrijven.
- Gebruik liever **leerlingen met een beperking**, en alleen als dit relevant is om te benoemen. Ook gebruiken we leerlingen met een (extra) ondersteuningsbehoefte als we het hebben over leerlingen in passend onderwijs.
- Weet je wat de handicap en/of beperking van een leerling is en is het relevant om te benoemen? Benoem het dan zo specifiek mogelijk. Als een leerling bijvoorbeeld blind is, benoem dat dan ook op die manier.

Nieuwkomers

De term nieuwkomers wordt gebruikt voor personen die niet in Nederland geboren zijn en geen Nederlands paspoort hebben, maar in Nederland zijn gekomen om hier voor een langere tijd te blijven. Zowel vluchtelingen, statushouders en kinderen van arbeidsmigranten vallen onder deze term. Het is belangrijk om te benoemen dat binnen de groep die nieuwkomers wordt genoemd grote verscheidenheid is. Zo vinden wij het belangrijk om het specifiek te benoemen als we het hebben over problematiek rondom onderwijs voor leerlingen die nog geen verblijfstatus hebben of voor leerlingen van wie de ouders expats zijn. Denk dus na over wanneer je de term nieuwkomers gebruikt. Het is geen alternatief woord voor voormalige vluchtelingen. Ook wordt er wel eens de term anderstaligen gebruikt, maar dat is een onduidelijke en onjuiste term. Niet alle anderstaligen zijn wat wij verstaan onder nieuwkomers en niet alle nieuwkomers zijn anderstaligen.

Tips

- Wat is het precies waar je iets over wilt zeggen en/of schrijven? Is het relevant om te benoemen wat de verblijfstatus van een leerling is? Heb je het over leerlingen met ouders die sinds kort in Nederland werken? En is dat dan wat relevant is, of gaat het specifiek over het soort onderwijs dat zij krijgen? Benoem dan het soort onderwijs.
- Vraag altijd aan de doelgroep zelf hoe ze genoemd willen worden. Bespreek ook, als jij zelf niet tot deze groep behoort, de inhoud van wat je wilt zeggen en/of schrijven.

The background is a solid teal color. It features several white geometric lines: a long diagonal line from the top left, a vertical line near the top center, a curved line starting from the top left and ending near the center, and another curved line starting from the bottom center and extending towards the right. There are also some triangular shapes formed by these lines.

**Creëer een wereld
van mogelijkheden**

b&t